

باروری مصنوعی
از منظر فقه و حقوق اسلامی

www.ketab.ir

سیما طهماسبی

سرشناسه:	طهماسبی، سیما، ۱۳۶۲-
عنوان قراردادی:	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور:	باروری مصنوعی از منظر فقه و حقوق اسلامی / سیما طهماسبی.
مشخصات نشر:	قم: امتداد حکمت، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری:	۱۰۵ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک:	۶۰۰۰۰ ریال: ۱-۴۶۰-۳۴۲-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۱۰۱ - ۱۰۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع:	تلقیح مصنوعی انسان (فقه) (Artificial insemination, Human (Islamic law تلقیح مصنوعی انسان (فقه) -- ایران Artificial insemination, Human (Islamic law) -- Iran تلقیح مصنوعی انسان -- قوانین و مقررات -- ایران Artificial insemination, Human -- Law and legislation -- Iran پزشکی -- فتواها Medicine -- Farwa
رده بندی کنگره:	BP۱۹۸/۶
رده بندی دیویی:	۳۹۷/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی:	۹۵۵۰۲۴۳

باروری مصنوعی از منظر فقه و حقوق اسلامی

سیما طهماسبی
امتداد حکمت
۹۷۸-۶۲۲-۳۴۲-۴۶۰-۱
اول، ۱۴۰۲
رقعی
۱۰۰
۶۰۰۰۰ تومان
۰۹۳۶۴۹۵۶۴۷۳-۰۹۹۲۸۲۷۱۱۰۵

نویسنده
ناشر
شابک
نوبت و سال چاپ
قطع کتاب
شمارگان
قیمت کتاب
تماس با ناشر

حق چاپ و نشر این
کتاب متعلق به نویسنده
است.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۱

□ مفاهیم و کلیات

مفهوم شناسی.....	۱۵
تلقیح مصنوعی.....	۱۵
شکل های مختلف تلقیح مصنوعی.....	۱۶
اهدای جنین.....	۱۷
رحم اجاره ای.....	۱۸
نتیجه گیری.....	۱۹

□ اقسام تلقیح مصنوعی و بررسی فقهی آن ها

مسائل پزشکی لقاح طبیعی.....	۲۵
مسائل پزشکی لقاح خارج رحمی (تلقیح مصنوعی).....	۲۶
تلقیح اسپرم به داخل رحم.....	۲۷
تلقیح اسپرم به داخل رحم (IUI) با استفاده از اسپرم همسر.....	۲۷
تلقیح اسپرم به داخل رحم با استفاده از اسپرم غیر از همسر.....	۲۸
انتقال تزریق تخمک (GIFT).....	۲۸
انتقال تخمک بارور شده یازایگوت (ZIFT).....	۲۸
روش باروری آزمایشگاهی یا انتقال رویان (IVF-EI).....	۲۸
مسائل فقهی تلقیح مصنوعی.....	۲۹
تلقیح اسپرم شوهر به همسر خود.....	۲۹
تلقیح اسپرم مرد به رحم زن بیگانه.....	۳۰

۳۶.....	اهدای تخمک و اهدای جنین
۳۷.....	مسائل پزشکی اهداء تخمک یا جنین
۴۰.....	مراحل انتقال جنین
۴۲.....	مسائل فقهی انتقال تخمک یا جنین
۴۶.....	مسائل پزشکی اجاره رحم یا مادر جانشین
۴۸.....	مسائل فقهی اجاره رحم یا مادر جانشین
۵۱.....	نتیجه گیری

□ تلقیح مصنوعی و حقوق موضوعه

۵۵.....	تلقیح مصنوعی و حقوق جزا
۶۱.....	وضعیت حقوقی اطفال ناشی از لقاح مصنوعی
۶۱.....	ماهیت نسب
۷۱.....	حضانة طفل ناشی از تلقیح مصنوعی
۷۳.....	مسائل حقوقی انتقال جنین
۸۴.....	مسائل حقوقی اجاره رحم یا مادر جانشین
۸۸.....	وضعیت حقوقی طفل ناشی از رحم اجاره ای یا مادر جانشین
۸۸.....	رابطه طفل با زن اجاره ای
۹۰.....	رابطه طفل و شوهر زن اجیر
۹۰.....	رابطه حقوقی طفل با صاحبان جنین (اسپریم و تخمک)
۹۰.....	وضعیت حقوقی مادر جانشین یا اجاره ای
۹۰.....	حالتی که صاحب تخمک صاحب رحم اجاره ای نیز باشد
۹۱.....	حالتی که فقط رحم اجاره داده می شود
۹۲.....	ارث
۹۲.....	ارث در تلقیح مصنوعی با اسپرم شوهر

۹۳	ارث در تلقیح مصنوعی با اسپرم مرد بیگانه.....
۹۴	ارث در حالت رحم اجاره‌ای .....
۹۷	نتیجه گیری .....
۹۹	نتیجه گیری کلی.....
۱۰۱	منابع و مأخذ .....

www.ketab.ir

پیشگفتار

یکی از رخدادهایی که در مورد آن نص خاصی وجود ندارد و امروزه درباره مسائل و احکام آن اختلاف نظر فراوانی وجود دارد، باروری مصنوعی می‌باشد که به سه صورت مصور است: تلقیح مصنوعی، اهدای جنین، رحم اجاره‌ای. تلقیح اسپرم شوهر به همسر خود از جهت احکام تکلیفی جایز است و فرزند منتسب به زن و شوهر بوده و توارث میان آنها برقرار است و اختلاف میان فقها احتمالاً به جهت بیم از ارتکاب کارهای مقدماتی حرام نظیر اخذ تخمک از زن توسط نامحرم است. در احکام تکلیفی تلقیح مصنوعی زن با اسپرم بیگانه بین فقها اختلاف نظر وجود دارد ولی دلیل قاطعی بر حرمت یا عدم جواز آن یافت نمی‌شود. برای حرمت این عمل به مفسد برخی از آیات قرآن و احادیث که دلالت بر لزوم حفظ فرج و احتیاط در آن استناد شده است، ولی از دقت در آیات و روایات وارده بخوبی می‌توان فهمید که بر حرمت عمل پزشکی دلالت ندارد؛ ولی برخی از فقها از این آیات و روایات نتیجه‌گیری کرده‌اند که باید اصاله الاحتیاط را اجرا کرد و به عدم جواز نظر داد. طبق آیین دادرسی مدنی در موارد نبودن نص خاص، باید به عرف مسلم مردم مراجعه نمود و عرف فعلی اکثریت مردم ایران، مقررات فقهی و دستورات اسلامی است. که مطابق آن، لقاح مصنوعی با منی مرد بیگانه ممنوع است و جرم تلقی می‌شود. فرزندی که از راه انتقال جنین پدید می‌آید در همه حالات متصور مانند فرزندان معمولی و طبیعی است بنابراین دارای همه حقوق و احکامی است که دیگران دارند. در حالت جانشینی، زن صاحب تخمک قطعاً مادر قانونی طفل است و با استفاده از ملاک

قربابت رضاعی در اسلام محرمیت بین مادر جانشین و طفل حاصل می‌شود. پس فرزند از صاحب تخمک و صاحب اسپرم ارث می‌برد چون با آنها رابطه‌ی نسبی دارد اما از مادر جانشینی ارث نمی‌برد. در این کتاب سعی بر این است که گونه‌های باروری مصنوعی را از منظر فقه و حقوق مورد بررسی قرار دهیم.

www.ketab.ir

مقدمه

همان‌گونه که آفریدگار خلقت اولیه ما را به نحو احسن قرار داده، نیز در خلقت‌های ثانویه که به امر او به ما سپرده شده باید نهایت دقت، پاکی و امانت‌داری را بکار ببریم.

اینک جهان در این زمینه بین دو محذور واقع شده. از طرفی زوجهای نابارور می‌خواهند صاحب فرزند شوند و از طرف دیگر موانع اخلاقی، اجتماعی و حقوقی بسیار بر سر راه دارد که عبور از این موانع سخت است. البته خوشبختانه در قوانین اسلام مشکلات کمتر به چشم می‌خورد و موانع بیشتر عرفی است که امیدواریم قوانین بتوانند صریح بیان شوند و راه را برای استفاده از تکذیبی علم در این زمینه هموار سازید.

پرواضح است که پیشرفت تکنولوژی و خلق روش‌های مدرن، قوانین و مقررات ویژه‌ای را طلب می‌کند تا از ایجاها هیچ مانعی در جوامع جلوگیری نماید. یکی از نمودهای پیشرفت در زمینه پزشکی، تولید مصنوعی است. میل، علاقه و نیاز غریزی و روحی انسان‌ها در برخورداری از موجودی به نام «فرزند» که موجب طراوت و شادابی در زندگی می‌شود را می‌توان به عنوان اصلی‌ترین انگیزه در نیل به جدیدترین و پیشرفته‌ترین شیوه‌های تلقیح مصنوعی به حساب آورد.

در واقع تلقیح مصنوعی یکی از مسائل نوپیدا است که پیشرفت دانش پزشکی آن را به عرصه فقه و حقوق کشانده و از آنجا که قوانین و مقررات حقوقی ما ریشه در احکام مذهبی دارد، هیچ حقوقدان و اندیشمندی در دانش حقوق، نمی‌تواند بدون بهره‌مندی از این منبع عظیم، در جهت قانونی کردن چنین مسائل جدیدی گام بردارد، بلکه نخست باید فقیهان

جواز شرعی آن را تایید و حکم وضعی آن را روشن کنند، سپس به صورت ماده یا مواد قانونی درآید. آنچه در کشورهای اسلامی نظیر ایران به لحاظ مقید بودن به مذهب بیشتر مورد توجه قرار گرفته، حکم تکلیفی این گونه امور بوده است و کمتر به احکام وضعی انواع روش های تلقیح مصنوعی پرداخته شده است که اهمیت قسمت اخیر اگر بیش از قسم اول نباشد کمتر نیست. در این کتاب سعی بر آن شده که بررسی شود که آیا وارد کردن نطفه مرد به رحم همسر او از طرق غیر طبیعی مجاز است؟ آیا پرورش نطفه بارور شده ی دو همسر خارج از رحم جایز است؟ اگر جایز استم آئله حقوقی آن کدامند؟

www.ketab.ir